

ב. נחלקו תנאים בדבר; רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא אוכל ושותה או יושב ושונה. ורבי יהושע אומר: חלקו, חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש (עצרת לה' אלקיך; עצרת תהיה לכם – מר סבר: או כולו לה' או כולו לכם, ומר סבר: חציו לה' חציו לכם).

א. יש מהראשונים שפסקו כרבי אליעזר ששמחת יום טוב באכילה ושתיה – רשות (עפ"י בעל המאור כאן; ראבי"ה; מרדכי שבת פ"א רל). אבל הרמב"ם הסמ"ג (וכן נראה מדברי הרא"ש ברכות ז, כג) והשלחן-ערוך ועוד פוסקים נקטו כרבי יהושע.

ב. גם לדעת רבי אליעזר יכול לקיים שניהם גם יחד, ו'או כולו... או כולו' – לאו דוקא (עפ"י שפת אמת ביצה טו:).

יש אומרים שאפילו לרבי אליעזר אין להימנע לגמרי מאכילה, שאסור להתענות ביום טוב אלא צריך לטעום מעט לאחר התפילה, וכן אוכל בסוף היום (עפ"י ראשון לציון ביצה טו:). ויש סוברים שאם על ידי שיושב ושונה מונע אכילה – מותר, רק אסור לקבוע תענית (עפ"י מאירי; פרי מגדים שם רמב, א בא"א. וצ"ע בזמן הבית שחייב בשלמי שמחה, האם יכול לעשותו כולו לה'. ואולם בזה"ו י"ל שיכול לקיימו בכסות נקיה וכד' – ע' להלן עא:).

ג. מה שאמר רבי יהושע 'חלקו' – לאו דוקא חצי אלא יכול רובו לה' או רובו לכם (עפ"י שפת אמת שם ופמ"ג רמב, א בא"א). ויש אומרים חציו דוקא (עפ"י ב"ח וא"ר רמב).

ד. לדעת הגרעק"א (בתשובה א בהשמטות) נשים פטורות ממצות עונג ומ'חציו לה" ביום טוב, משום מצות עשה שהזמן גרמה (עפ"י שו"ת רעק"א א בהשמטות).

אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת שצריך גם 'לכם' – יום שניתנה בו תורה הוא. [רב יוסף, ביום עצרת אמר: עשו לי עגל משולש (= שלישי לבטן, מובהר). אמר: אם לא אותו יום שגרם, כמה 'יוסף' יש בשוק].

אכילה בעצרת אינה חיוב דאורייתא אלא מעלה שעשו חכמים (בעל המאור. וכ"מ בתוס').

אמר רבה: הכל מודים בשבת שצריך גם 'לכם' (וקראת לשבת ענג).

א. מדברי הרמב"ם (שבועות א) משמע שאסור להתענות בשבת מהתורה, והנשבע להתענות – שבועתו שבועת שוא (וע"ע שו"ת הרשב"א קטו תריד; חדושי הר"ן להלן צט: שו"ת רב פעלים ח"ג או"ח כב. וע"ע באר יצחק אה"ע ב).

ב. ישנה דעה בירושלמי (שבת טו, ג) שגם בשבת אפשר כולו לה' (ע' בהגר"א או"ח רצ, ב).

אמר רב יוסף: הכל מודים בפורים שצריך גם 'לכם' (ימי משתה ושמחה).

נראה שאכילת יום טוב צריכה פת דוקא, שעיקר 'אכילה' לחם הוא (עפ"י רא"ש ברכות ז, כג בשם רבי יהודה). וכן בפורים (שו"ת מהרש"ל מח).

דף סט

א. האם מותר להזות על הטמא בשבת כדי לאכול בתרומה או לעשות הפסח?

ב. האם מחמים חמין לקטן בשבת כדי להברותו ולמולו, ומה הדין בשאר מכשירי מילה – האם דוחים את השבת?

א. הזאה על הטמא כדי לאכול בתרומה – אסורה בשבת לדברי הכל, אם משום גזרה שמא יעבירנה ד' אמות ברשות הרבים (כן אמר רבה גבי הזאה בערב הפסח. ואפשר שהוא טעם רק בער"פ שהכל טרודים בפסחיהם. ער"ן רפ"ד דראש השנה; אגרות משה או"ח ח"ב פז), אם משום שנראה כמתקן גברא (עפ"י רש"י במשנה).
הזאה בערב הפסח על טמא מת בשביעי שלו; לרבי עקיבא – אסורה, שלא הותרה בשבת אלא הקרבת

הפסח עצמה כאמור לעיל. וכן הלכה (רב יהודה אמר רב). לרבי אליעזר, בתחילה לימד לרבי עקיבא שאסורה, ושכה דבר זה מלימודו ודן להתירה. [והטעם שאסור, הגם שלשיתו מכשירי מצוה בעלמא דוחים את השבת – הסיק רבא שסבר שוחטים וזורקים על טמא שרץ וכן לטמא מת בשביעי שלו, והיות ואכילת פסחים אינה מעכבת, אין צריך לטהרו. ואף על פי שצריך שיהא ראוי לאכילה בשעת השחיטה, הלא גוף האדם ראוי ובידו היה לטהר עצמו ולאכול, הלכך הקרבן כשר גם ללא ההזאה].

יש מי שכתב שלפי דברי הרמב"ם נדחית שבות ההזאה בערב פסח, ולא אסרו אלא בי"ג שעדיין לא הגיע זמן חיוב הקרבן, אלא שבטמא מת רגיל פוסק הרמב"ם שגם לאחר טבילה והזאה אי אפשר לשחוט עליו מפני שהוא טבול-יום, אבל נטמא בטומאות שאין הנזיר מגלה עליהן, ששוחטים וזורקים עליו, יש לומר שמזים עליו בשבת ערב הפסח (עפ"י קהלות יעקב נג). וכן צידד באגרות משה או"ח ח"א סוס"י קיח).

ב. בתחילה אמר רבה שלדעת רבי אליעזר, קטן חולה הואיל ואינו ראוי למילה במצבו זה, אין מחמים לו חמים להברותו ולמולו בשבת. ואף על פי ששאר מכשירי מילה דוחים את השבת לשיטתו – זהו רק כאשר הוא ראוי למול, ולא כשהוא חולה. אבל קטן בריא – מחמים לו חמים שהרי הוא ראוי למול ובר-חיובא הוא. ורבה אמר: הכל חולים אצל מילה, הלכך בין בריא בין חולה אין מחמים לו חמים להברותו ולמולו בשבת.

[לכסוף הוכיחו בגמרא מהברייתא שרבי אליעזר מחייב 'כרת' לערל ולטמא-שרץ שלא עשו פסח הגם שאינם ראויים כעת, ומשמע שרבה ורבה הודו לסברה זו. ומוזה משמע שבכל אופן נחשב 'בר חיובא' הגם שאינו ראוי עתה, ולפי זה נראה שלרבי אליעזר מחמים חמים בשבת אפילו לחולה. אך אפשר שדוקא לענין פסח נתרבה מוהאישי, אבל בשאר מקומות, כל שאינו בר-חיוב – פטור. וכן נקט בחזון איש (קכט, לך כה.).]

לרבי עקיבא, וכן פסק רב להלכה, כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת – אינה דוחה את השבת, ואין חילוק אם ראוי למולו או אינו ראוי, בכל אופן אין מחמים לו חמים כדי למול.

אם אין צריך לו חמים אלא לאחר המילה יצטרכו משום סכנה, נחלקו הראשונים אם מותר למולו בשבת הגם שיצטרכו על ידי כך להחם לו חמים אחר כך, אם לאו (ע' ר"ה ורמב"ן וש"ר שבת קלד). ולרבי אליעזר ודאי מותר למולו ולהחם לו חמין (שפת אמת).

קכו. א. ערל וטמא שלא תקנו את עצמם ולא עשו פסח – האם ענושים בכרת?

ב. היו כל הציבור או רובו ערלים או טמאי שרץ וכד' – מה דינם לענין הקרבת הפסח?

א. ערל וטמא-שרץ (שאינן שוחטים עליו. וכל שכן למאן דאמר שוחטים) ושאר כל הטמאים (טומאת ערב, שיכולים היו לטהר עצמם בהגיע זמן חובת הפסח, בחצות היום) שלא תקנו עצמם ונמנעו מעשיית הפסח [וגם לא עשו פסח שני, אפילו בשגגה. עפ"י רמב"ם ק"פ ה, ד. ומחלוקת תנאים היא להלן צג] – ענושים כרת (והאישי אשר הוא טהור... וחדל לעשות הפסח, ונכרתה...). ואף על פי שבמצבם ההווה אינם ראויים לעשות הפסח, חייבים הם לתקן עצמם ולהקריב.

א. משמע שאין חולק על דין זה (עפ"י תוס' צב: ד"ה אלו). והרש"ש (צה). כתב בדעת רש"י שהדבר שנוי במחלוקת תנאים. ואולם יש דעה שלרבי אליעזר ערל וטמא פטורים מצד אחר – משום 'דרך רחוקה', לפי שאינם בעזרה באותה שעה (ע' להלן צד:).